

Estudi dels aucells

Cens de la població d'abellerol a l'illa de Mallorca el 2010

Per **Jaume Adrover**

Fa uns anys es varen produir dos descobriments carregats de simbolisme: es va observar que certes plantes tenen la capacitat de concentrar or quan creïxen sobre mines abandonades i també que algunes espècies de formigues són indicadores de la seva presència. Aquestes treuen el metall cap a la superfície en petites quantitats quan excaven el formiguer, en considerarlo un material inútil. Al nostre protagonista, bon excavador també, l'hi succeix una cosa semblant: la seva àrea de distribució a Mallorca coincideix amb les mines d'or turístiques i d'especulació immobiliària i sembla que hi duu les de perdre. Ara mateix els darrers abellerols (*Merops apiaster*) es reparteixen en sols 3-4 colònies, algunes molt marginals pel que fa a l'hàbitat i amb problemes de conservació relacionats amb la presió urbanística i turística.

La situació no és nova, de fet fa anys que hi ha coincidència del seu probable declivi (Avellà i Muñoz, 1997, Mayol et. al, 2003, Viada, 2006, Taib-Imedeia, 2007, Vicens, 2010). Així i tot no hem trobat cap treball sobre l'espècie a Balears, llevat d'un sobre la possible incidència versus l'apicultura (CMA, 2003). Així, sembla urgent obtenir algunes dades bàsiques de la mida poblacional, la tendència, i els problemes de conservació passats i actuals per saber que fer. El GOB fa una primera passa aquest 2010 elaborant un cens de parelles i colònies.

L'espècie

L'abellerol és estival a Europa i a les Balears, abundant i bô de sentir i veure en migració. Pertany a l'ordre dels coraciformes i a la família dels meròpids, especialitzats en un règim insectívor. El conjunt de la família inclou 3 gèneres, 25 espècies i 52 taxons. Té una mida d'uns 28 cm, és gregari i colònia quan cria. Solen renovar el niu anualment (pot mesurar 2'50 metres de fondària!). Fan una posta d'entre 4 i 7 ous i ambdós sexes coven devers 20 dies. S'alimenten caçant insectes al vol. El mascle ofereix aliments (abelles, vespes, libèl·lules...) a la femella en una escena bellíssima. Aquesta ofrena no és casual i es produeix al moment de la pre-posta i la posta, quan la demanda energètica és més alta, i és també una forma que té el mascle de mostrar les seves capacitats caçadores i, per tant, que serà un bon pare dels futurs pollets.

Antiga colònia de cria prop de Son Servera, ara abandonada.

Una distribució i requeriments molt especials

Nidifica a les quatre illes majors i a Menorca és on es conserva millor. A Mallorca les colònies conegudes dels darrers 30 anys es distribuïen per la Badia d'Alcúdia al nord-est, Son Servera i Punta de n'Amer al llevant, Es Salobrar-Es Trenc, Colònia de Sant Jordi, Sa Vall i s'Estanyol al migjorn i la Badia de Palma, Calvià i Andratx a ponent (Arxiu, GOB 1979-2009). Totes es localitzen aprop de zones humides (riques en insectes grans), un requeriment essencial. Nidifica a zones dunars, dunes fòssils i voreres de torrents. Bona part d'aquests hàbitats però, s'han urbanitzat o degradat i l'abellerol ara usa també clots d'extracció d'arena, pedreres de marès, talussos de camins i caramulls de terra.

Abellerol mort, enganxat en un troç de xarxa de pescador usada per capturar-lo al niu.

Un futur ben incert

Els resultats preliminars (al tancament d'aquesta edició el cens no s'havia completat), amb més de 40 colònies i ex-colònies visitades, confirmen l'extinció a Ponent, Badia de Palma i el Llevant. Les colònies de migjorn es trobaven extintes majoritàriament, llevat d'una que conserva 2-3 colles a un hàbitat amb molta pressió urbanística. A la zona de Can Picafort hem controlat un petit nucli amb 3 colles i al voltant de 17-19 colles es troben a Son Bosc

(Muro), on el 2009 hi havia 11 nius ocupats. El 2010 part d'aquest espai ha estat arrasat per construir un camp de golf. El propi Llibre Vermell i altres informes i inventaris públics ja alertaven que aquest projecte era la major amenaça per a l'espècie. No serem gaire originals si deim que ens trobam davant un exemple més de com els interessos econòmics immediats continuen atropellant qualsevol cosa.

El que sí sabem és que els darrers abellerols tenen molts dels problemes que condueixen a l'extinció: pèrdua i degradació de l'hàbitat, població petitíssima, subdividida i probablement aïllada, àrea de distribució reduïda... La urbanització de Son Bosc és just el contrari del que necessita per disposar d'opcions. Els darrers mesos la Conselleria de Medi Ambient, amb un nou equip polític al capdavant, ha fet passes importants per protegir la zona "in extremis" iniciant el PORN i l'ampliació de la ZEPA de s'Albufera, que inclou part de les zones de nidificació. Aquestes figures de protecció arriben tard, encara que poden significar molt (tot) per a una espècie que hauria de ser "d'Interès Autònic". Esperem que es consolidi definitivament la protecció d'aquest espai i l'abellerol pugui remuntar el vol. •

Bibliografia

- Vicens, P. 2010. Abellerol Merops apiaster. A: Atlas dels aucells nidificants de Mallorca i Cabrera 2003-2007. Pp. 174-175. GOB. Palma.
- Avella, F.J. i Muñoz, A. (Eds.). 1997. Atlas dels aucells nidificants de Mallorca i Cabrera (1983-1994). Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB). Palma.
- Conselleria de Medi Ambient, 2003. Servei de Protecció d'Espècies. Abellerols i apicultura a les Balears. Informe inèdit. Palma.
- Mayol, J. Tendències demogràfiques de l'avifauna de les Balears del 1975 al 2000. Anuari Ornitològic de les Balears, 2002. Volum 17. GOB. Palma.
- Nick Riddiford. Informe sobre Son Bosc del Taib-Imedeia, novembre 2007. Informe inèdit.
- Viada, C., 2006. Libro rojo de los vertebrados de las Baleares (3ª edición). Conselleria de Medi Ambient, Govern de les Illes Balears.

Quin nom més rar!

L'Abellerol, *Merops apiaster*

Per **Pere J. Garcias**

El seu nom científic, *Merops apiaster* és una redundància, és a dir, està format per dos mots, un de grec i un de llatí, que signifiquen el mateix. **Merops** per Aristòtil era "un aucell que es menjava les abelles" i **apiastra** per als llatins era el nom d'un "aucell menjador d'abelles". Així mateix, el mot **apiaster**, en llatí, es refereix a la melissa (*Melissa officinalis*), que és una planta molt visitada per les abelles, segons el llibre que he consultat (supòs que a l'igual de moltes altres plantes). El que crida l'atenció de tot això és com anomenaven els grecs les abelles; doncs *mélissa*. Sembla un cercle que es tanca: **menjador d'abella-melissa (flor)-abella**.

En altres idiomes, el nom de l'au fa referència quasi en exclusivitat a la dieta. *Abellarol*, *abejaruco* i *abelharuco* es

refereixen a l'abella en si, en anglès *bee-eater*, alemany *bienenfresser*, neerlandès *bijeneter*, noruec *bieter*, suec *biätare* i en un grapat de llengües germàniques vol dir literalment menjador d'abelles, a l'igual de moltes esclaves com l'estonià *mesila-senäpp*, -fixau-vos en el nom de l'abella, *mesila*, que pren del grec i no del llatí- o el txec *vcelárik zlatý*-on el primer nom és abella-, mentre que en francès li diuen *guêpier*, de *guêp* (vespa), també força adient. L'únic nom que no s'ajusta a la norma és l'italià, *gruccione*, que sembla provenir de *gruccia*, perxa en italià, i es referiria al costum d'aturar-se a llocs molts visibles, com una crossa penjada en un

armari, vaja. En basc li diuen *erlatxori*, de *erle* (abella) i *txori* (aucell), que també fa referència a l'afició per les abelles, però no diuen que se les mengi. Ja se sap el respecte i la reverència que tenen els bascos per la gastronomia i que quan parlen de menjar sols pensen en el *txoko* i no en els aucells. •

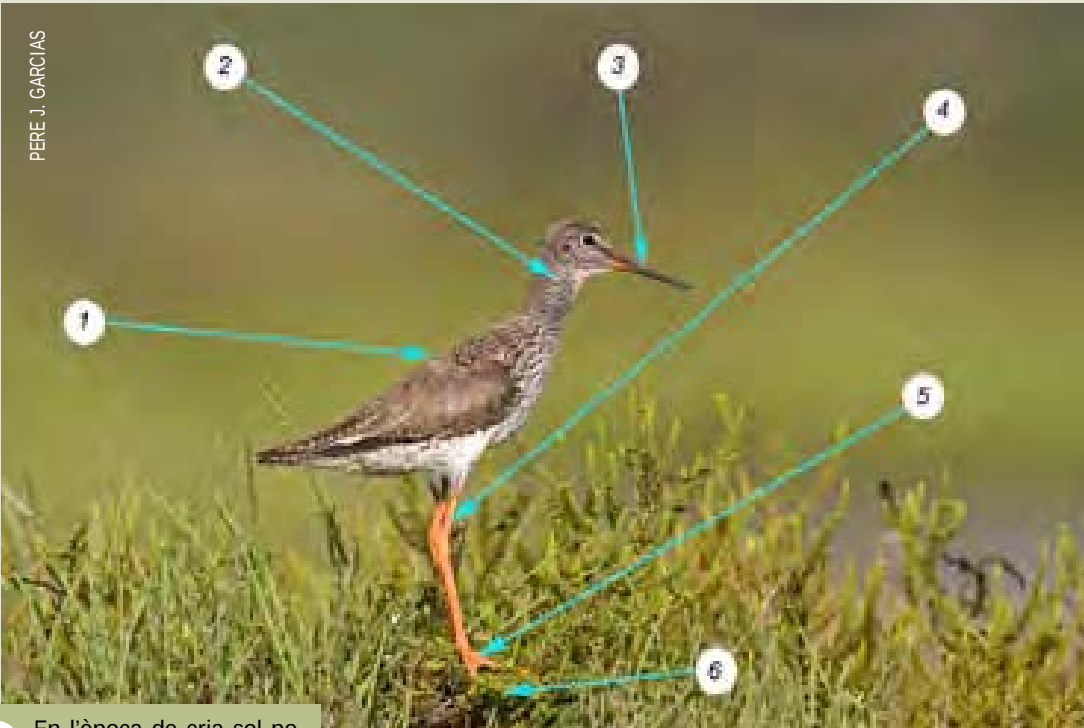

PERE J. GARCÍAS

I aquí, què hi veus?

Què ens diuen els detalls de la imatge sobre aquest aucell?

Per **Pere J. Garcias**

6 En l'època de cria sol posar-se a llocs elevats des d'on reclama, defensant el territori o proclamant la seva propietat. Quan està inquiet també aprofita la salicòrnia per esverar els animals o persones que puguin ser una amenaça per als ous o els polls.

5 Com a limícola, les cames són llargues, adaptades al seu estil de vida i li permeten trespasar per dins l'aigua a diferents profunditats. Entre els dits s'observa una petita membrana molt poc desenvolupada.

4 Les cames, d'un taronja rogenc, són les que donen nom a l'espècie, ***Tringa totanus***. Precisament aquest color intens ens indica que som al període nupcial, ja que a l'hivern el color és més apagat.

1 El color marró fosc de l'esquena, amb plomes negres irregulars que li donen una aparença fosca, ens indica que l'au és en plomatge estival. A l'hivern, el color general és molt més clar, grisenc i poc contrastat. És un exemple de la subtil diferència entre els plomatges nupcial i hivernal en molts limícoles.

2 El llistat tan intens i dens del coll contrasta molt amb el gris clar, quasi sense llistat, del plomatge hivernal.

3 El bec llarg i recte és molt més robust que el de l'avisador i el del bec d'alena, cosa que ens fa pensar que captura preses més grosses i voluminoses, com gambes grosses, crustacis isòpodes, insectes i peixos de mida mitjana. Fins i tot, pot espipellar peixos grans morts i crancs.